КЛАСИЧНИЙ ПРИВАТНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

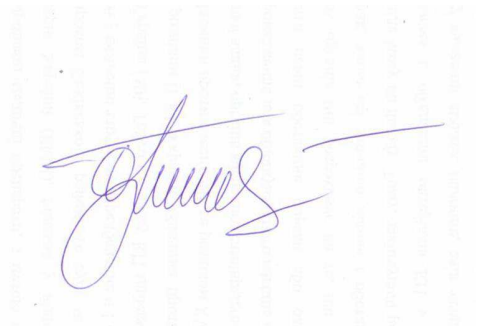

ОДИНЦОВА ІРИНА МИКОЛАЇВНА

УДК 343.121

ЕФЕКТИВНІСТЬ ІНСТИТУТУ ЗАХИСТУ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ (ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД РЕФОРМ ТА ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ)

12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика;
судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата
юридичних наук

Запоріжжя – 2017

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Запорізькому національному університеті.

Науковий керівник – доктор юридичних наук, професор
ТЕРТИШНИК Володимир Митрофанович,
Університет митної справи та фінансів,
професор кафедри кримінально-правових дисциплін.

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор
САІНЧИН Олександр Сергійович,
Херсонський державний університет,
завідувач кафедри галузевого права;

кандидат юридичних наук
САЧКО Олександр Васильович,
Дніпровський національний університет
імені Олеся Гончара,
доцент кафедри адміністративного
і кримінального права.

Захист відбудеться «28» вересня 2017 р. о 12^{00} годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 17.127.07 Класичного приватного університету за адресою: 69002, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 70б, ауд. 124.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Класичного приватного університету за адресою: 69002, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 70б, ауд. 114.

Автореферат розіслано «28» серпня 2017 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради М. І. Леоненко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. З прийняттям нового КПК України, який набрав чинності 19 листопада 2012 р., значною мірою був реформований і інститут захисту. Водночас спроба реалізації приписів новітніх правових норм щодо особливостей захисту в кримінальному провадженні засвідчує наявність багатьох проблем як у площині недосконалості законодавства, так і в реаліях виконання функції захисту.

Питання вдосконалення та застосування інституту захисту в різних аспектах аналізували українські й зарубіжні вчені: Ю. П. Аленін, А. М. Бірюкова, Н. В. Борзих, Т. В. Варфоломеєва, Т. Б. Вільчик, В. І. Галаган, І. Ю. Гловацький, І. В. Гловюк, В. Г. Гончаренко, Ю. М. Грошевий, О. М. Дроздов, Я. П. Зейкан, О. В. Капліна, В. І. Кисіль, М. В. Корнієнко, Т. В. Корчева, О. Ю. Костюченко, О. П. Кучинська, О. М. Ларін, В. Г. Лукашевич, Є. Д. Лук'янчиков, П. М. Маланчук, В. Т. Маляренко, А. В. Молдован, М. Г. Моторигіна, В. В. Назаров, В. Т. Нор, Н. М. Обрізан, С. В. Оверчук, Т. В. Омельченко, О. В. Острогляд, М. А. Погорецький, Д. П. Письменний, В. О. Попелюшко, В. М. Савицький, О. С. Саінчин, О. В. Сачко, О.Д. Святоцький, М. І. Сірий, М. С. Строгович, В. М. Тертишник, А. М. Титов, Л. Д. Удалова, О. В. Узунова, Д. П. Фіолевський, П. В. Хотенець, А. Р. Чайка, Н. П. Черняк, В. П. Шибіко, М. Є. Шумило, О. Г. Яновська та ін.

Проте, проблеми ефективності інституту захисту на основі нового КПК України та з урахуванням змін у Конституції України 2016 р. ще не були комплексно досліджені. Недостатньо вивченими є питання вдосконалення захисту в умовах використання правового принципу змагальності сторін, реалізації міжнародних правових норм, міжнародних актів та роками напрацьованої прецедентної практики Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ). Постає нагальне завдання розвитку сучасної доктрини захисту, розкриття технології надання первинної безоплатної правничої допомоги в кримінальному процесі, юридичної визначеності інституту адвокатського розслідування. Наведені обставини свідчать про актуальність, теоретичне і практичне значення розгляду проблем ефективності інституту захисту з урахуванням норм українського права та досвіду європейських країн.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана відповідно до Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 рр., схваленої Указом Президента України № 276/2015 від 20 травня 2015 р.); Стратегії розвитку Національної академії правових наук України на 2016–2020 рр.; Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», схваленої Указом Президента України № 5 від 12 січня 2015 р.; Національної стратегії у сфері прав людини, затвердженої Указом Президента України № 501 від 25 серпня 2015 р.; Плану

законодавчого забезпечення реформ в Україні, схваленого постановою Верховної Ради України № 509-VIII від 4 червня 2015 р.

Тему дисертації затверджено вченою радою Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ (протокол № 7 від 27 березня 2014 р.) та уточнено вченою радою Запорізького національного університету (протокол № 6 від 21 січня 2016 р.).

Мета і задачі дослідження. *Метою дослідження* є вирішення на основі методологічних основ пізнання, процесуальних засад судочинства, з урахуванням вітчизняного досвіду реформ та європейських стандартів правосуддя сучасних актуальних теоретичних і прикладних проблем ефективності інституту захисту в кримінальному процесі.

Для досягнення цієї мети поставлено такі *завдання:*

– розкрити ґенезу інституту захисту в кримінальному процесі та його доктринальні особливості, визначити позитивний історичний досвід становлення інституту захисту й особливості європейських стандартів захисту;

– розкрити тенденції розвитку інституту захисту в кримінальному процесуальному праві України в умовах дії принципу змагальності сторін та його доктринальні особливості в кримінальному процесуальному законодавстві України;

– проаналізувати ефективність інституту безоплатної первинної правничої допомоги;

– визначити особливості європейських стандартів безоплатної правничої допомоги та обґрунтувати пропозиції щодо подальшого вдосконалення українського законодавства;

– на основі здобутків вітчизняного доказового права та прецедентної практики ЄСПЛ сформулювати та обґрунтувати пропозиції щодо розвитку технології й процесуальної форми доказової діяльності захисника;

– розробити концептуальну модель законодавчого регламентування адвокатського розслідування в кримінальному провадженні.

Об'єкт дослідження – правовідносини, що виникають при наданні правничої допомоги та застосуванні інституту захисту в кримінальному провадженні.

Предмет дослідження – ефективність інституту захисту в кримінальному процесі (український досвід реформ та європейські стандарти).

Методи дослідження. Дослідження здійснено із залученням загального діалектичного методу наукового пізнання дійсності та інших методів наукових досліджень, зокрема, використано *історико-правовий метод* – для розкриття проблем реалізації та ефективного розвитку інституту захисту в кримінальному провадженні, з'ясування перспектив його подальшого вдосконалення на сучасному етапі (підрозділ 1.1); *порівняльно-правовий* – для виявлення особливостей правового інституту захисту в різні часи в різних країнах світу,

дослідження питань нормативно-правового регулювання та ефективного застосування інституту в зарубіжних країнах Європейського Союзу, порівняння досвіду зарубіжних країн з надання правничої допомоги при вдосконаленні національного кримінально-правового законодавства (підрозділи 1.1, 1.2, розділи 2, 3); *системного аналізу* – для визначення ефективності функції захисту з метою її вдосконалення (підрозділи 2.1, 2.2, 2.3); *формально-логічний* – для виявлення правових колізій і фікцій, суперечливих положень законодавства, розроблення та обґрунтування рекомендацій щодо внесення змін до норм кримінально-процесуального законодавства України (розділи 2, 3); *соціологічний* (анкетування) – для з'ясування правової позиції адвокатів, слідчих, прокурорів, детективів, суддів, а також науковців у галузі кримінального процесу щодо шляхів оптимізації інституту правничої допомоги та захисту в кримінальному процесі; *статистичний* – для розширення інформаційного поля та уявлення щодо реального стану й ефективності інституту захисту.

Емпіричну базу дослідження становить практика застосування інституту захисту в Україні у 2013–2016 рр., у тому числі результати аналізу 200 кримінальних проваджень, узагальнення судової практики Вищих спеціалізованих судів України, зведені відомості, отримані в результаті анкетування 180 слідчих ГУНП України в Дніпропетровській області та 110 адвокатів м. Дніпро та Дніпропетровської області стосовно особливостей застосування сучасного інституту захисту.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що, виходячи з пріоритету прав і свобод людини та з урахуванням необхідності забезпечення принципу верховенства права, світового досвіду формування інституту захисту й чинних міжнародно-правових актів і прецедентної практики ЄСПЛ здійснено комплексне дослідження сучасної доктрини правничої допомоги та проблем ефективності інституту захисту в кримінальному процесі України відповідно до оновленої Конституції України (у редакції Закону України № 1401-VIII від 2 червня 2016 р.) і положень нового КПК України 2012 р., змін і доповнень до КПК України, законодавства про адвокатуру й адвокатську діяльність та інших нормативних актів 2016 р., а саме:

уперше:

– обґрунтовано, що для забезпечення ефективності професійного захисту, дотримання вимог адвокатської етики й добропорядності при його здійсненні запропоновано запровадження інституту судових повірених;

– внесено й обґрунтовано пропозицію в інституті захисту виділяти судових повірених, якими можуть бути виключно адвокати, та досудових повірених, до виконання функцій яких допускати фахівців права, згідно з положеннями Принципів і керівних положень Організації Об'єднаних Націй, що стосуються доступу до юридичної допомоги в системі кримінального правосуддя, прийнятих Резолюцією ООН 2012/15 від 26 липня 2012 р.;

– запропоновано ст. 20 КПК України доповнити окремими приписами такого змісту: «Будь-яка особа, яка обмежена в своєму пересуванні через вимогу представника влади, або перебуває в правоохоронному органі з будь-яких причин і вступає чи змушена вступати в правовідносини з представниками поліції чи іншого правоохоронного органу, має право на отримання невідкладно правничої допомоги, у тому числі безоплатної у визначених законом випадках, конфіденційних консультацій з адвокатом чи іншими обраними нею фахівцями в галузі права з метою ефективного забезпечення права на захист»;

– обґрунтовано, що надання стороні захисту права отримувати від громадян пояснення потребує скасування приписів ч. 8 ст. 95 КПК України, згідно з якими такі пояснення «не є джерелом доказів»;

– визначено, що право на безоплатну правничу допомогу мають отримувати всі учасники кримінального провадження, які вступають у кримінально-процесуальні правовідносини зі стороною обвинувачення й не мають матеріальної спроможності оплатити послуги захисника своїх прав, у тому числі особи, які не набули статусу підозрюваних, але викликані в правоохоронний орган чи доставлені приводом, а також особи, які доставлені в поліційний відділок з місця пригоди для дачі пояснень або проходження освідування;

– встановлено, що інститут адвокатського розслідування сьогодні стикається з певною конкуренцією правових норм, зокрема норм КПК України та Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», а отже, потребує окремого й системного регулювання в КПК України;

– запропоновано концептуальну модель норми ст. 93-1 КПК України «Діяльність захисника щодо здійснення збирання, дослідження та перевірки доказів (паралельного розслідування)», у якій системно викладено положення інституту адвокатського розслідування;

удосконалено:

– теоретичні положення та понятійний апарат правової науки; важливі юридичні дефініції: правової доктрини захисту як системи принципів, поглядів, уявлень, ідей, концепцій і юридичних норм та актів їх тлумачення щодо сутності й змісту інституту захисту та технології його застосування; поняття й особливості інституту захисту в кримінальному процесі, доказової діяльності захисника та правового інституту адвокатського розслідування;

– юридичне визначення та доктринальне тлумачення процесуальних прав і обов’язків захисника, необхідних для забезпечення ефективності захисту;

– пропозиція законодавчого визначення правила, згідно з яким у складних кримінальних провадженнях до участі в справі на боці підозрюваного (обвинуваченого) можуть допускатись захисники в кількості, яка не перевищує кількості слідчих слідчо-оперативної групи;

– концептуальні моделі вдосконалення діяльності захисника з використанням практики ЄСПЛ на різних стадіях кримінального процесу;

набули подальшого розвитку:

– уявлення про інститут захисту як окрему система відносно відокремлених, самостійних, об'єднаних особливим предметом регулювання специфічних правових норм, які разом із загальною системою права регулюють важливу частину суспільних відносин у державі щодо забезпечення верховенства права та захисту прав і свобод учасників кримінального судочинства;

– пропозиція щодо застосування в кримінальному провадженні нового терміна «підслідний» та надання статусу підслідного особі, яка обмежена в пересуванні чи доставлена до правоохоронного органу для з'ясування причетності до скоєного кримінального правопорушення і для дачі із цього приводу показань, а також особам, щодо яких вчиняється чи триває кримінальне провадження, доки вони не набули статусу обвинуваченого;

– пропозиції щодо вдосконалення інституту надання безоплатної правничої допомоги;

– пропозиції щодо допустимості залучення як обраного обвинуваченим захисника адвоката, який має свідоцтво про зайняття адвокатською діяльністю, але ще не пройшов відповідного стажування та не занесений до реєстру адвокатів, а також докторів права й професорів кримінального права чи кримінального процесу ВНЗ України IV рівня акредитації;

– рекомендації щодо вдосконалення статусу й гарантій захисту осіб, які надають і отримують первинну правничу допомогу;

– пропозиції щодо вдосконалення захисту при застосуванні інституту спеціального досудового розслідування (in absentia) (заочного провадження);

– рекомендації щодо вдосконалення законодавчих засад та юридичної форми діяльності захисника в кримінальному провадженні;

– наукові погляди та пропозицій щодо розвитку інституту правничої допомоги й захисту в світлі законодавчих новел Конституції України та Кримінального процесуального кодексу України, міжнародних норм і прецедентної практики ЄСПЛ.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що отримані напрацювання становлять як науково-теоретичний, так і практично-прикладний інтерес та можуть бути застосовані:

– *у науково-дослідній діяльності* – для поступального наукового дослідженні питань, які виникають під час діяльності захисника в процесі кримінального провадження (акт впровадження в наукову діяльність Дніпропетровського гуманітарного університету № 57 від 7 листопада 2016 р., акт впровадження у навчальний процес та наукову діяльність Університету митної справи та фінансів результатів дисертаційного дослідження від 13 січня 2017 р.);

– *у правозастосовній діяльності* – у практичній діяльності Генеральної прокуратури України (акт впровадження в практичну діяльність Генеральної прокуратури України від 18 квітня 2017 р.); у практичній діяльності Головного управління національної поліції у Дніпропетровській області (акт впровадження в практичну діяльність Головного управління національної поліції у Дніпропетровській області від 16 травня 2017 р.); у практичній діяльності Дніпровського відділу поліції ГУНП в Дніпропетровській області (акт впровадження в практичну діяльність Дніпровського відділу поліції ГУНП в Дніпропетровській області від 29 травня 2017 р.); у практичній діяльності адвокатів, захисників, для забезпечення захисту прав та законних інтересів підозрюваного, обвинуваченого, підсудного (акт впровадження в практичну діяльність Ради адвокатів Дніпропетровської області № 1 від 2 грудня 2016 р.);

– *у навчальному процесі* – під час підготовки підручників, навчальних посібників, навчально-методичних матеріалів, для складення програм лекцій з курсів «Кримінальний процес України», «Захист у кримінальному процесі», «Адвокатура та адвокатська діяльність України» (акт впровадження в навчальний процес Дніпропетровського гуманітарного університету № 54 від 10 жовтня 2016 р., акт впровадження у навчальний процес та наукову діяльність Університету митної справи та фінансів від 13 січня 2017 р.).

Апробація результатів дисертації. Результати дослідження доповідались та обговорювались на міжнародних і всеукраїнських наукових конференціях: «Правова держава: історія, сучасність та перспективи формування в Україні» (м. Дніпропетровськ, 2012 р.); «Актуальні питання досудового розслідування слідчими органами внутрішніх справ: проблеми теорії та практики» (м. Дніпропетровськ, 2013 р.); «Правова держава: історія, сучасність та перспективи формування в умовах євроінтеграції» (м. Дніпропетровськ, 2013 р.); «Правотворча та правозастосовна діяльність: теорія, практика, професійний досвід» (м. Київ, 2015 р.); «Priority a strategie pre rozvoj pravnej vedy vo svete vedy» (м. Сладковічово, Словацька Республіка, 2016 р.).

Публікації. Результати дослідження викладено в 12 працях, з яких: 6 – статті в наукових фахових виданнях України, 1 – стаття в зарубіжному виданні, 5 – матеріали конференцій.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, що включають сім підрозділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 236 сторінок, з них: основний текст – 175 сторінок, список використаних джерел – 36, додатки – 23 сторінки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми; вказано зв'язок роботи з науковими програми, планами, темами; визначено мету, завдання, об'єкт і предмет, методи дослідження; розкрито наукову новизну й практичне значення одержаних результатів; наведено дані щодо апробації та публікацій.

Розділ 1 «Становлення й розвиток інституту захисту в кримінальному процесі України та зарубіжних країн» складається з трьох підрозділів.

У *підрозділі 1.1 «Становлення інституту захисту в кримінальному процесі України»* досліджено ґенезу становлення й розвитку процесуальної функції захисту в кримінальному процесі; проаналізовано сучасний стан наукової розробленості концептуальних проблем.

На основі системного аналізу та інтерпретування складного й багатозначного загальнонаукового поняття «право» визначено, що інститут захисту – це окрема система відносно відокремлених, самостійних, об'єднаних особливим предметом регулювання специфічних правових норм, які разом із загальною системою права регулюють важливу частину суспільних відносин у державі щодо забезпечення верховенства права та захисту прав і свобод учасників кримінального судочинства.

Простежено еволюцію становлення інституту захисту й акцентовано на тому, що в історичному вимірі цивілізаційних цінностей введення в XIX ст. на теренах слов'янських земель посад судових повірених як особливої спільноти юристів, на яких покладали функцію захисту, є одним з найбільших інтелектуальних здобутків процесуальної науки, які зберігають свою актуальність та доктринальну цінність досі, а відновлення інституту судових повірених буде продуктивним для юридичної науки й адвокатської практики.

З можливих варіантів реформування адвокатури з урахуванням ідеї повірених оптимальним є внесення змін і доповнень до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», де варто передбачити розподіл виконання функції правничої допомоги, яку б надавали адвокати на досудових стадіях проваджень, й унормування статусу повірених, до компетенції яких має входити виконання функції захисту в судовому розгляді справи, що може розширити коло осіб, які допускаються до надання правничої допомоги, і структурувати чинний адвокатський корпус, підвищуючи вимоги до осіб, які повинні якісно здійснювати захист підозрюваних і обвинувачених у суді.

Виходячи з динаміки правотворчої діяльності, зазначено, що в сучасному правовому вимірі захист у кримінальному процесі є юридичною формою протистояння обвинуваченню й потребує подальшого реформування з урахуванням конституційної реформи 2016 р. та новел, закладених у ст. 131^1 Конституції України. Нові зміни в Конституції України зумовлюють

необхідність повернення інституту пред'явлення обвинувачення на досудовому слідстві, що має активізувати інститут захисту та надання правничої допомоги обвинуваченим.

У *підрозділі 1.2 «Зарубіжний та міжнародно-правовий досвід розвитку інституту захисту»* на основі досвіду кримінального судочинства зарубіжних країн міжнародних правових актів та практики Європейського суду з прав людини виявлено ряд концептуальних ідей і досліджено роль захисника в кримінальному провадженні зарубіжних країн, який важливий для чинної кримінально-правової доктрини держави.

Внесено й обґрунтовано пропозицію в інституті захисту виділяти судових та досудових повірених. Для здійснення захисту в судовому процесі (судовим повіреним) відповідно до приписів чинної Конституції України запропоновано допускати виключно адвокатів України, а для виконання функцій захисту на досудовому слідстві від повідомленої особі підозри доцільно сформувати інститут досудових повірених, до виконання функцій яких допускати як адвокатів, так і інших фахівців права, згідно з положеннями Принципів і керівних положень Організації Об'єднаних Націй, що стосуються доступу до юридичної допомоги в системі кримінального правосуддя, прийнятих Резолюцією ООН 2012/15 від 26 липня 2012 р.). Це положення узгоджується зі ст. 131-2 Конституції України, згідно з якою «виключно адвокат здійснює представництво іншої особи в суді, а також захист від кримінального обвинувачення», оскільки обвинуваченою особа за чинним КПК України стає лише в судовій стадії процесу, а отже, і захист її буде здійснювати захисник-адвокат, якого запропоновано називати судовим повіреним.

Розглянуто та проаналізовано положення нормативної регламентації інституту захисту в зарубіжних країнах, які заслуговують на запровадження в КПК України: як обраний обвинуваченим захисник можуть бути залучені до кримінального процесу як адвокати, які отримали допуск до адвокатської діяльності від одного з німецьких судів, так і професори та інші викладачі права вищих навчальних закладів (§ 138 КПК ФРН); адвокат може за згодою обвинуваченого делегувати його захист фахівцю в галузі права, який на відповідний момент склав державний іспит, необхідний для роботи в системі юстиції та зайнятий на юридичній службі не менше від одного року й трьох місяців; захисник може бути відстороненим від участі в провадженні, якщо серйозно підозрюється в тому, що він вчинив діяння, які за умови засудження обвинуваченого будуть мати ознаки приховування або придбання здобутих злочинним шляхом цінностей (§ 138а КПК ФРН).

У *підрозділі 1.3 «Розвиток інституту захисту в кримінальному провадженні на основі змагальності сторін»* розглянуто сучасну модель інституту захисту та доктрину захисної діяльності адвоката в кримінальному провадженні.

На основі системного аналізу існуючих теоретико-правових поглядів на функції захисту та особливості її законодавчого унормування визначено, що *правова доктрина захисту в кримінальному процесі* – це система принципів, поглядів, уявлень, ідей, концепцій і юридичних норм та актів її тлумачення щодо сутності й змісту інституту захисту та технології його застосування на різних стадіях кримінального провадження.

Зазначено, що в доктринальному плані інститут захисту в кримінальному процесі України, у процесі свого розвитку сприймаючи та втілюючи певні ідеї КПК Франції й інших країн, не забезпечив належної системності правового регулювання здійснення функції захисту, звузив право вибору підозрюваним і обвинуваченим захисника своїх прав, невдало сформулював систему прав захисника, чим загострив проблеми користування такими, неточно визначив поняття підозрюваних і обвинувачених, чим, по суті, залишив поза належним захистом особу, щодо якої відкрито кримінальне провадження, але яка не набула формального статусу підозрюваного.

З урахуванням практики ЄСПЛ («Шабельник проти України» та інші) заслуговує на підтримку пропозиція ввести до законодавчого обігу замість поняття «підозрюваний» новий термін з ширшим змістом – «підслідний», а статусу підслідного має набувати також особа, яка обмежена в пересуванні чи доставлена до правоохоронного органу для з'ясування причетності до скоєного злочину й для дачі із цього приводу показань.

З урахуванням положень міжнародних правових актів зроблено висновок, що положення ч. 4 ст. 46 КПК України, згідно з яким «захисник користується процесуальними правами підозрюваного…», не є розширенням прав сторони захисту, а навпаки, вказує на обмеження можливостей здійснення функції захисту.

Доведено, що надання стороні захисту чинним КПК України права витребувати й отримувати від органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, службових і фізичних осіб копії документів, за умови, коли, згідно із ч. 2 ст. 84 КПК України 2012 р., копії документів не є процесуальними джерелами доказів, рівно як і отримувати від громадян пояснення, коли такі пояснення за приписами ч. 8 ст. 95 КПК України, «не є джерелом доказів», є нормами-фікціями та потребують вилучення з тексту закону.

На основі системного аналізу змісту інституту захисту з'ясовано, що *стрижнем доктрини захисту* є доказова діяльність захисника, від успішного чи невдалого здійснення якої залежить ефективність захисту загалом, а відмінності в доказовій діяльності слідчого й захисника полягають не стільки в змістовній, практичній, пізнавальній і логічній діяльності щодо отримання, дослідження, перевірки, оцінювання та використання доказів, скільки в предметі й межах доказування (на боці захисту принцип презумпції

невинуватості), статусі цих осіб, їх обов'язках та обсязі прав і наданих засобів отримання доказів.

Підкреслено, що захисник – потенційний суб'єкт доказової діяльності в кримінальному провадженні, роль якого стає дедалі вагомішою при запровадженні засад змагальності, але його задекларована концептуальна роль у цьому багатогранному складному юридичному явищі досі не може стати реальністю без закріплених механізмів здобуття доказів захисту, здатних спростувати докази обвинувачення.

Акцентовано на тому, що інститут спеціального досудового розслідування (in absentia), так званого заочного провадження, має вдосконалюватись з урахуванням інтересів забезпечення ефективного захисту, а законодавчо передбачена процедура передачі в таких особливих формах провадження підозрюваному чи обвинуваченому повістки про виклик через засоби масової інформації підлягає скасуванню як акт, що не відповідає принципу презумпції невинуватості.

Доведено необхідність законодавчого визначення, що в складних кримінальних провадженнях до участі в справі на боці підозрюваного (обвинуваченого) можуть допускатись захисники в кількості навіть більше ніж п'ять у разі, коли розслідування провадження поводила слідча група, більша за своїм складом за указану кількість.

З'ясовано, що існуюча процедура оскарження факту затримання стала малоефективною, оскільки лише після завершення терміну затримання, коли слідчий суддя приймає рішення про обрання чи відмову в обранні запобіжного заходу, практично перевіряють і наявність підстав як для затримання, так і для арешту або обрання іншого запобіжного заходу, а безпосередньо законність затримання при його застосуванні часто залишають поза увагою як сторона захисту, так і слідчий суддя та суд.

Розділ 2 «Безоплатна правнича допомога в кримінальному провадженні» містить два підрозділи, у яких розкрито зміст, значення та проблеми становлення й реалізації інституту безоплатної правничої допомоги в кримінальному провадженні.

У *підрозділі 2.1 «Забезпечення права на захист у порядку безоплатної правничої допомоги в кримінальному провадженні»* викладено загальні положення щодо становлення та вдосконалення правовідносин при застосуванні інституту безоплатної правничої допомоги.

Розкрито процеси становлення та еволюції інституту безоплатної правничої допомоги в кримінальному провадженні й відзначено, що за часів судових повірених присяжні повірені здійснювали захист на безоплатній основі осіб, які користувались «правом бідності».

Простота існуючого в історичному минулому інституту судових повірених та процедура його використання для надання невідкладної

безоплатної правничої допомоги може слугувати певним орієнтиром для вдосконалення чинного національного законодавства.

Заслуговує на втілення в правову систему України досвід законодавства Нідерландів, де учасники судочинства можуть сплачувати лише частину послуг адвоката залежно від свого майнового стану за диференційованою шкалою, яка включає 12 рівнів.

Проаналізовано пропозиції щодо запровадження муніципальної адвокатури, яка б отримувала фінансування з місцевих бюджетів і виконувала функцію надання юридичної допомоги малозабезпеченим громадянам, та реформаторські новели законодавства, а також прецедентну практику ЄСПЛ і підкреслено необхідність спрощення юридичного визначення підстав та умов надання безоплатної правничої допомоги в кримінальному провадженні. Єдиною підставою застосування цього інституту потрібно визнати відсутність у підзахисної особи фінансових можливостей оплати послуг захисника.

У *підрозділі 2.2 «Реалізація європейських стандартів надання безоплатної правничої допомоги в кримінальному провадженні»* за допомогою порівняльно-правового методу дослідження розкрито шляхи вдосконалення національного інституту безоплатної правничої допомоги.

З урахуванням положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, яка передбачає обов'язок держав щодо забезпечення безоплатної правничої допомоги незалежно від соціального чи майнового стану особи, її заслуг перед суспільством тощо, а саме «коли цього вимагають інтереси правосуддя», визначено необхідність, по-перше, викладення більш широкого переліку випадків обов'язкової участі захисника в справі; по-друге, визначення більш широких підстав застосування інституту безоплатної правничої допомоги; по-третє, встановлення принципу «недопустимості відмови в захисті» та «презумпції невідворотності захисту», згідно з якою в разі появи сумнівів щодо обґрунтованості прийнятих рішень про надання безоплатної правничої допомоги всі сумніви мають тлумачитись і вирішуватись на користь забезпечення захисту.

Обов'язок з'ясування підстав для надання безоплатної правничої допомоги має бути покладений на слідчих та Центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги.

На основі порівняльно-правового методу аналізу проблеми, а також з урахуванням прецедентної практики ЄСПЛ обґрунтовано доцільність обов'язкової участі захисника в усіх провадженнях, які здійснюються в особових формах чи режимах, включаючи застосування інститутів угод, дієвого каяття чи перегляд справ за заново відкритими обставинами.

Запропоновано в певних випадках законодавчо передбачити можливість залучення до надання невідкладної безоплатної правничої допомоги в кримінальних провадженнях не тільки адвокатів, а і їх помічників.

Доведено, що законодавство та підзаконні нормативні акти щодо надання безоплатної правничої допомоги мають бути доповнені положеннями, згідно з якими право на безоплатну правничу допомогу отримують усі учасники кримінального провадження, які вступають у кримінально-процесуальні правовідносини зі стороною обвинувачення й не мають матеріальної спроможності оплатити послуги захисника своїх прав. Зокрема, до таких осіб варто віднести підслідних – осіб, які не набули статусу підозрюваних, але викликані в правоохоронний орган чи доставлені приводом, а також особи, які доставлені в поліційний відділок з місця пригоди для дачі пояснень чи проходження освідування.

Розділ 3 «Ефективність захисту та проблеми вдосконалення кримінального процесуального законодавства України» містить два підрозділи, у яких розкрито шляхи вдосконалення доказової діяльності захисника, перспективи запровадження паралельного адвокатського розслідування, процесуальна регламентація.

У *підрозділі 3.1 «Вітчизняне доказове право та застосування прецедентної практики Європейського суду з прав людини»* розглянуто дискусійні питання з теоретичного та практичного осмислення європейських стандартів доказової діяльності захисника.

Наголошено, що стрижнем доктрини захисту є доказова діяльність захисника, від успішного чи невдалого здійснення якої залежить ефективність захисту загалом.

Акцентовано на тому, що, відповідно до зміни правових основ діяльності адвокатури, внесених до Конституції України в 2016 р., доцільно вдосконалити норми КПК України, які визначають повноваження захисника щодо збирання, перевірки та дослідження доказів, здійснення ним самостійного адвокатського розслідування. У реформуванні інституту захисту законодавець має закріпити такі засоби й форми доказової діяльності захисника, які б забезпечували отримання достовірних доказів.

Визначено, що доказова діяльність захисника має супроводжуватись її документуванням та фіксуванням, що дасть змогу суду визначитись, де, коли, яким чином і що саме було здобуто захисником, та чи самі такі дані, які були здобуті й представлені в суд, а отже, у законі потрібно навести й регламентувати вичерпний перелік способів і форм збирання та перевірки захисником фактичних даних.

Аргументовано положення про те, що перед отриманням пояснень від будь-якої особи чи проведення з нею освідування або інших юридичних дій посадові правоохоронні органи зобов’язані роз’яснити особі її право на отримання необхідної первинної правничої допомоги й конфіденційне спілкування з адвокатом чи іншим фахівцем у галузі права, а також право мовчати, нічого не говорити, не свідчити іншим чином проти себе, членів своєї

сім'ї та своїх близьких родичів, а відповідно особа, яка давала пояснення, повинна отримати право ознайомитись зі складеним документом, доповнити пояснення й внести до них поправки та зауваження, а також мати право написати пояснення власноручно.

Обґрунтовано необхідність виключення з КПК України ч. 4 ст. 95, згідно з якою «суд може обґрунтовувати свої висновки лише на показаннях, які він безпосередньо сприймав», як норми, що ускладнює й значною мірою нівелює доказову діяльність захисника. У законі має бути прописано право захисника опитувати осіб за їх згодою та фіксувати хід і результати опитування, а результати опитування мають бути визнані доказами за умови їх належності, допустимості та достовірності.

Доведено, що для забезпечення ефективності доказової діяльності захисника необхідно внести такі зміни до КПК України. По-перше, закріпити право захисника з власної ініціативи, на власний розсуд й за власним вибором запрошувати не зацікавлених у справі фахівців для участі в проведенні оглядів, освідувань, слідчих експериментів та в інших слідчих діях, які здійснюються під час кримінального провадження за клопотанням захисника або які здійснюються з участю особи, яку він захищає. По-друге, закріпити безумовне право захисника самому ініціювати й проводити освідування особи із залученням судово-медичного експерта. По-третє, законодавчо регламентувати окрему процедуру дослідження тіла живої людини – судово-медичне освідування, яке могли б проводити судово-медичні експерти чи фахівці в галузі медицини як за постановою слідчого, так і за ухвалою слідчого судді за клопотанням захисника.

У *підрозділі 3.2 «Паралельне адвокатське розслідування в кримінальному провадженні: перспективи становлення»* розкрито становлення доктрини й викладено концептуальну модель правничого інституту паралельного адвокатського розслідування в кримінальному провадженні.

Визначено, що *паралельне адвокатське розслідування* в кримінальному провадженні – це окремий інститут кримінального-процесуального права й заснована на ньому доказова діяльність захисника, що полягає в самостійному здійсненні в спеціальній процесуальній формі системи пізнавально-практичних та засвідчувальних дій, які зумовлені предметом і завданнями захисту, спрямовані на пошук джерел доказової інформації, отримання та фіксацію фактичних даних, їх перевірку й з'ясування належності до справи, допустимості та достовірності, забезпечення можливості використання для досягнення мети правосуддя.

Порівняльний аналіз і системне тлумачення відповідних нормативно-правових актів свідчать, що становлення інституту паралельного адвокатського розслідування сьогодні стикається з певною конкуренцією правових норм, зокрема норм КПК України та Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність».

Обґрунтовано доцільність окремого визначення й регламентації в кримінально-процесуальному законодавстві процедури вивчення та фіксації інформації в мережі Інтернет як шляхом адвокатського запиту, так і окремо як самостійної дії адвокатського розслідування із залученням фахівців у сфері комп'ютерних технологій.

На основі системно-структурного та порівняльно-правового методу запропоновано доповнити КПК України окремою нормою – ст. 93-1 «Діяльність захисника щодо здійснення збирання, дослідження та перевірки доказів (паралельного розслідування)» такого змісту: «Для здійснення захисту й необхідного для цього збирання, дослідження та перевірки доказів (паралельного розслідування захисника) захисник має право: збирати відомості про джерела та носії доказової інформації, факти, що можуть бути використані як докази в справі; отримувати пояснення від осіб, які мають інформацію щодо обставин кримінального провадження; ознайомлюватися на підприємствах, в установах та організаціях, органах державної влади та місцевого самоврядування з необхідними документами й матеріалами, за винятком тих, таємниця яких охороняється законом, а також робити копії документів, необхідних для судового розгляду справи; одержувати копії документів чи засвідчені посадовими особами довідки від підприємств, установ, організацій, об'єднань (довідки, характеристики, копії договорів, накладних тощо), а від громадян – за їх згодою; здійснювати пошук та фіксацію доказової інформації відкритого доступу засобами мережі Інтернет; витребувати копії матеріалів інвентаризацій, ревізій, аудиторських перевірок, митних оглядів та інших адміністративних проваджень, технічних і відомчих розслідувань (за винятком тих, таємниця яких охороняється законом), які мають стосунок до кримінального провадження; витребувати копії матеріалів журналістських розслідувань та публікацій у ЗМІ, які мають значення для кримінального провадження; зберігати отримані речові докази, документи, матеріали технічного документування та інші доказові матеріали в умовах конфіденційності; заявити клопотання про проведення експертиз, бути поставленим до відома про призначені слідчим експертизи, заявляти відвід експертам, клопотати про постановку перед експертом додаткових питань чи про призначення додаткових і повторних експертиз, ставити додаткові питання експерту; самостійно ставити перед експертами питання, необхідні для дослідження доказових матеріалів, та одержувати письмові висновки фахівців з питань, що вимагають спеціальних знань; заявляти клопотання слідчому про провадження необхідних слідчих дій та в разі відмови в їх провадженні отримувати копію постанови про відмову в задоволенні клопотання й оскаржувати таку відмову прокурору та слідчому судді; у разі загрози втрати важливих доказів вимагати невідкладного проведення необхідної слідчої дії слідчим суддею або судом; бути присутнім при провадженні будь-яких слідчих

дій, що проводяться за участю підзахисної особи або за клопотанням підозрюваного, обвинуваченого чи його самого; бути присутнім при провадженні слідчих дій, які мають неповторний характер, незалежно від участі в них підзахисної особи, поставивши до відома слідчого про намір взяти участь у таких діях, а з дозволу слідчого брати участь і в інших слідчих діях; застосовувати науково-технічні засоби при провадженні тих слідчих чи судових дій, у яких бере участь; на будь-яких стадіях кримінального провадження подавати для залучення до справи докази, які є в його розпорядженні; висловлювати в судовому засіданні свою думку щодо належності до справи, допустимості та достовірності досліджених доказів; виступати в судових дебатах і давати оцінку окремим доказам та їх системі, а також доведеності чи недоведеності окремих фактів і вини підсудного».

Обґрунтовано, що інститут паралельного захисного (адвокатського) розслідування в кримінальному провадженні має стати самостійним інститутом кримінального-процесуального права як невід'ємна складова реалізації засади змагальності сторін, що дасть змогу вдосконалити діяльність щодо забезпечення верховенства права у сфері кримінального судочинства та підвищити ефективність захисту прав і свобод людини в кримінальних провадженнях.

ВИСНОВКИ

У дисертації уперше після внесених змін конституційних основ правничої допомоги в Конституцію України в 2016 р. комплексно досліджено та наведено доктринальне бачення шляхів удосконалення інституту захисту в кримінальному провадженні. Одержані результати дають змогу зробити такі висновки:

1. Відновлення інституту судових повірених у сучасному національному законодавстві буде продуктивним для юридичної науки й адвокатської практики. До компетенції повірених доцільно віднести виконання функції захисту в судовому розгляді справи, а для забезпечення дотримання вимог доброчесності в діяльності захисників – створити Вищу раду адвокатської доброчесності.

2. Доведено необхідність скасування ч. 4, 8 ст. 95 КПК України, які суперечать вимогам допустимості доказів та конституційним засадам кримінального судочинства. Запропоновано наділити захисника правом надавати окремі доручення помічнику адвоката чи іншим адвокатам щодо виконання ними окремих дій з надання невідкладної правничої допомоги при неможливості їх здійснення самим захисником. Захиснику доцільно надати право витребувати від юридичних осіб копії матеріалів інвентаризацій, ревізій, аудиторських перевірок, митних оглядів та інших адміністративних проваджень, технічних та відомчих розслідувань (за винятком тих, таємниця

яких охороняється законом), а також витребувати копії матеріалів журналістських розслідувань і публікацій у ЗМІ, інші матеріали, які мають значення для кримінального провадження.

3. Обґрунтовано необхідність викладення в законі більш широкого переліку випадків обов'язкової участі захисника у справі, а також більш широких підстав застосування інституту безоплатної правничої допомоги, коли підозрювані не мають матеріальної спроможності оплати послуг захисника.

4. Доведено, що доказова діяльність захисника має супроводжуватись документуванням та фіксуванням такої діяльності, а для забезпечення ефективності доказової діяльності захисника необхідно в законі закріпити право захисника з власної ініціативи запрошувати не зацікавлених у справі фахівців для участі в проведенні оглядів, освідувань, слідчих експериментів.

5. Визначено, що *паралельне адвокатське розслідування* в кримінальному провадженні – це окремий інститут кримінального-процесуального права та заснована на ньому доказова діяльність захисника, що полягає в самостійному здійсненні в спеціальній процесуальній формі системи пізнавально-практичних і засвідчувальних дій, які зумовлені предметом та завданнями захисту, спрямовані на пошук джерел доказової інформації, отримання й фіксацію фактичних даних, їх перевірку та з'ясування належності до справи, допустимості й достовірності, забезпечення можливості використання для досягнення мети правосуддя.

6. Обґрунтовано доцільність доповнення КПК України окремою нормою – ст. 93-1 «Діяльність захисника щодо здійснення збирання, дослідження та перевірки доказів (паралельного розслідування)», у якій розкрити особливості інституту паралельного захисного (адвокатського) розслідування та передбачити засоби, форми й методи отримання та фіксації доказів захисником у кримінальному провадженні, визначити процесуальну форму доказової діяльності захисника.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті в наукових фахових виданнях України

1. Одинцова І. М. Право на захист на досудовому розслідуванні за новим КПК України / І. М. Одинцова // Право і суспільство. – 2012. – № 5. – С. 179–183.

2. Одинцова І. М. Оскарження рішень, дій чи бездіяльності на досудовому розслідуванні стороною захисту / І. М. Одинцова // Право і суспільство. – 2013. – № 6. – С. 307–312.

3. Одинцова І. М. Діяльність сторони захисту при збиранні, дослідженні та перевірці доказів в умовах судового слідства / І. М. Одинцова // Право і суспільство. – 2014. – № 1. – С. 254–259.

4. Одинцова І. М. Наявність виняткових прав сторони захисту як обов'язкова умова забезпечення принципів процесуальної рівності та змагальності сторін у кримінальному судочинстві України / І. М. Одинцова // Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. – 2016. – № 1. – С. 92–94.

5. Одинцова І. М. Інститут самостійного адвокатського розслідування у кримінальному процесі / І. М. Одинцова // Правова позиція. – 2016. – № 2 (17). – С. 170–175.

6. Одинцова І. М. Інститут адвокатського розслідування у кримінальному провадженні / І. М. Одинцова // Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. – 2017. – № 1. – С. 136–139.

Стаття в зарубіжному виданні

7. Одинцова И. Н. Участие защитника в уголовном производстве Украины / И. Н. Одинцова // Судебная власть и уголовный процесс. – Воронеж, 2013. – № 2. – С. 17–20.

Матеріали конференцій

8. Одинцова І. М. Суб'єкти виконання функцій захисту за новим КПК та їх повноваження / І. М. Одинцова // Правова держава: історія, сучасність та перспективи формування в Україні : матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Дніпропетровськ, 26 жовтня 2012 р.). – Дніпропетровськ : Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ, 2012. – С. 59–60.

9. Одинцова І. М. Доказування як засіб здійснення захисником процесуальної функції захисту / І. М. Одинцова // Актуальні питання досудового розслідування слідчими органами внутрішніх справ: проблеми теорії та практики» : матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Дніпропетровськ, 18–19 квітня 2013 р.). – Дніпропетровськ : Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ, 2013. – С. 155–164.

10. Одинцова І. М. Інститут захисту підозрюваного за новим КПК / І. М. Одинцова // Правова держава: історія, сучасність та перспективи формування в умовах євроінтеграції : матер. Українсько-польської наук.-практ. конф. (м. Дніпропетровськ, 15 листопада 2013 р.). – Дніпропетровськ : Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ, 2013. – С. 229–231.

11. Одинцова І. М. Проблемні питання в діяльності захисника по забезпеченню прав, свобод і законних інтересів підозрюваного, обвинуваченого, засудженого або виправданого / І. М. Одинцова // Правотворча та правозастосовна діяльність: теорія, практика, професійний досвід : зб. матер. Міжнар. юрид. наук.-практ. Інтернет-конф. (м. Київ, 03 березня 2015 р.). – Київ : МЮНПІК «Актуальна юриспруденція», 2015. – С. 138–141.

12. Одинцова І. М. Доктринальні проблеми захисту та становлення інституту адвокатського розслідування в Україні / І. М. Одинцова // Priority a strategie pre rozvoj pravnej vedy vo svete vedy (Sladkovicovo, 28–29 oktobra 2016). – Sladkovicovo : Vysoka skola Danabius, 2016. – С. 202–205.

АНОТАЦІЯ

Одинцова І. М. Ефективність інституту захисту в кримінальному процесі (вітчизняний досвід реформ та європейські стандарти). – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність. – Класичний приватний університет, Запоріжжя, 2017.

У дисертації викладено результати комплексного дослідження доктринальних проблем сучасної правової інституції захисту в кримінально-процесуальному законодавстві України.

Виходячи з досвіду існування інституту присяжних повірених, обґрунтовано пропозиції щодо його запровадження в сучасному кримінальному судочинстві України.

Проаналізовано ефективність інституту безоплатної первинної правничої допомоги та надано пропозиції щодо його подальшого вдосконалення.

Доведено, що доказова діяльність захисника має супроводжуватись документуванням та фіксуванням.

Запропоновано в КПК України закріпити право захисника витребувати від юридичних осіб копії документів, матеріалів ревізій, аудиторських перевірок та інших результатів адміністративних проваджень.

Сформульовано пропозиції щодо технології та процесуальної форми доказової діяльності захисника, на основі аналізу міжнародних нормативних актів і правових позицій та прецедентної практики ЄСПЛ обґрунтовано пропозиції щодо вдосконалення інституту захисту в кримінальному процесі України.

Розроблено й обґрунтовано концептуальну модель окремого інституту КПК України – діяльність захисника щодо здійснення збирання, дослідження та перевірки доказів (паралельного розслідування), внесено пропозиції щодо становлення й закріплення його процесуальної форми.

Ключові слова: захист, інститут захисту, доказова діяльність захисника, адвокатське розслідування.

АННОТАЦИЯ

Одинцова И. Н. Эффективность института защиты в уголовном судопроизводстве (отечественный опыт реформ и европейские стандарты). – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.09 – процесс и криминалистика; судебная экспертиза;

оперативно-розыскная деятельность. – Классический приватный университет, Запорожье, 2017.

В работе изложены результаты комплексного исследования доктринальных проблем института защиты в уголовно-процессуальном праве. Раскрыты теория и практика осуществления функции защиты в уголовном процессе. Проанализирована эффективность института бесплатной юридической помощи, обоснованы предложения относительно его дальнейшего совершенствования. Внесены предложения по расширению прав защитника, с учетом регламентации выполнения функции защиты в Уставе уголовного судопроизводства 1864 г. предложено включить в КПК Украины институт судебных поверенных, а также с учетом международных правовых актов расширить круг юристов, допускаемых к выполнению функции защиты на досудебном следствии.

Доказано, что предоставление стороне защиты права на истребование копий документов, а также на получение от граждан объяснений, в то время как в соответствии с ч. 2 ст. 84 и ч. 8 ст. 95 УПК Украины такие полученные материалы не являются доказательствами, – юридическая коллизия действующего законодательства, которая нуждается в устранении.

Сформулированы предложения, касающиеся развития технологии и процессуальной формы доказательственной деятельности защитника, на основе международных нормативных актов, правовых позиций и прецедентной практики Европейского суда по правам человека.

Предложено в КПК Украины закрепить право защитника на истребование от юридических лиц копий документов, материалов ревизий и аудиторских проверок, актов таможенного контроля и других результатов административных производств, технических и специальных ведомственных расследований (за исключением тех материалов, тайна которых охраняется законом), а также копий материалов журналистских расследований, материалов, опубликованных в СМИ, и других, которые имеют значение для уголовного производства. Для определения допустимости и достоверности доказательств аргументирована необходимость закрепления в законе требования об осуществлении документирования доказательственной деятельности защитника.

Определено, что параллельное адвокатское расследование образует отдельный институт уголовно-процессуального права, в рамках которого следует осуществить системную регламентацию деятельности защитника, направленной на поиск, фиксацию, закрепление и проверку доказательственной информации, обеспечение ее допустимости к делу и достоверности.

Разработана и обоснована концептуальная модель отдельного института УПК Украины – деятельность защитника по собиранию, исследованию и проверке доказательств (параллельное адвокатское расследование); внесены предложения относительно формирования и становления процессуальной

формы доказательственной деятельности защитника, производства им отдельных юридических актов по выявлению, получению, исследованию и проверке доказательств.

Ключевые слова: защита, функция защиты, доказательственная деятельность защитника, адвокатское расследование.

SUMMARY

Odintsova I. Effectiveness Institute of protection in criminal proceedings (domestic experience of reforms and European standards). – Manuscript.

Dissertation on Candidate of Law Degree in specialty 12.00.09 – criminal proceeding and criminalistics; forensic expertise; operational search activity. – Classical Private University, Zaporizhya, 2017.

In the thesis the results of a comprehensive study on the doctrinal problems Institute for the protection of the criminal procedure law. Theory and practice of the revealed features defence in criminal proceedings. Analysed the effectiveness of the legal aid Institute, justified proposals for its further improvement. Proposals concerning technology and procedural forms of evidence of the activities of the Ombudsman, on the basis of international norms and legal positions of the case law of the European Court of human rights.

Determinate the feasibility to expand in the criminal process: the circle of persons who may benefit from professional legal assistance, the circle of persons who are permitted to serve as defence in criminal proceedings, in particular provide for the admission to the exercise of protection functions professors lawyers by profession; procedural rights and guarantees of the rights of the Defender. To determine the admissibility and reliability of evidence proved the need to strengthen the law on the implementation of the requirements for documenting evidence of the activities of the Ombudsman.

A conceptual model was developed and filed a separate Institute of the Ukrainian Code of penal procedure «activities of the protector by gathering, exploration and verification of evidence (parallel bar investigation), made proposals for the formation of a procedural form probative activities of the Defender.

Key words: protection, protection function, the evidentiary bar counsel investigation activities.

ОДИНЦОВА ІРИНА МИКОЛАЇВНА

ЕФЕКТИВНІСТЬ ІНСТИТУТУ ЗАХИСТУ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ (ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД РЕФОРМ ТА ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ)

12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика;
судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Підписано до друку 21.08.2017.
Формат 60×84/16. Папір офсетний. Друк ризографний. Гарнітура Times.
Умовн.-друк. арк. 0,9. Обл.-вид. арк. 0,9. Тираж 150 пр. Зам. № 33-17АБ.

Видавець та виготовлювач
Класичний приватний університет
69002, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 70б

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
серія ДК, № 3321 від 25.11.2008 р.